

Ainekirjoitusnäytteitä.

Valioaineita. *Kevään 1948 ylioppilaskirjoitusten satoa.* Julkaisseet Aarne Anttila ja E. A. Saarimaa. SKS. Helsinki 1948. 83 s.

Kuinka avuttomia ja haparoivia me äidinkielen opettajat olemmekaan ainekirjoitusta opettaessamme. Meiltä puuttuu täsmällinen tieto ainekirjoituksen olemuksesta, selvyys opetuksemme päämäärästä, ja käyttämämme työaseet ovat kaikkea muuta kuin hyvin hiotut. Ala, jolla joudumme keskeisesti liikkumaan, on todella tutkimuksen varsin niukalti kartoittama: siellä opettaja saa tarpoa raivaamatonta viidakkoa. Sovinnainen, loogillisen tiukasti saumoitettu, älyllisyyden hapattama aine on kauan väikkynyt lähes ainoana päämääränä, jota kohti opetustyössämme olemme yrittäneet kurkottua. Unohtunut on, että aineiden kyhääjinä ovat nuoret ihmiset, meitä paljoa »vitaalisemmat» ja psyykeltään kokonaisvaltaisemmat. Katsemme on helposti liukunut ohi senkin tosiasian, että kirjoittajien parvessa ei ole ollut vain yhtä sisäisen elämän muotoa, vaan monen monta. Se henkinen puristustyö, jota kenties tietäen tai tietämättämme olemme tulleet harjoittaneeksi, on kukaties tukahduttanut siellä ja

täällä nuoren ihmisen sisäistä kasvua. Kun nyt ilmestyy kirjakauppoihin ainekokoelma, joka on sovinnaisuudesta vapautunut, monipuolinen ja suppeudestaan huolimatta useallekin taholle näkölinjoja avaava, sitä on tervehdittävä iloiten. Ilmoitettavana oleva kirjanen ei tarjoa vain mieluista luettavaa, se kirjoittaa myös ajatuksia, jotka ovat omiaan hedelmöittämään ainekirjoituksen opetusta.

Oppikoululaisen aine muodostuu helposti teennäiseksi silloin, kun hän joutuu sisäistä elämäänsä kiristämällä kirjoittamaan kuin keski-ikäisen kypsen harkinnan ja elämänviisauden saavuttanut. Todella virkistävää on tällöin lukea aineita, joista aidosti puhuu nuoren, lahjakkaan ihmisen ääni. Kokoelmassa on useita sellaisia; luettakoon vain pari terveyden edellytyksistä hupaisesti kertoilevaa ainetta tai kokoelman viimeinen, joka, tietystä muodollisen pitelyn hapuilusta huolimatta, kertoo kiistattomasti lahjakkaasta kirjoittajasta. Lienee vain niin, että tällaisten, itsessään hyvin vaativien aineiden arvosteleminen, niiden henkisen »ominaispainon» punnitseminen on kaikkea muuta kuin vaivatonta. Mieli keventyneenä tällaisia kyhäelmiä lukee, mutta sittenkin niitä on melko vähän! Kaiketi vallitseva opetussuunta sallii niukasti mahdollisuuksia välittömien, usein henkisesti hyvinkin korkeatasoisten elämysten kirjaanvientiin, kuinka monivivahteisina ne sitten saattavatkaan ilmetä. Muistan lukeneeni oppilaiden aineita, joissa on pyritty mahdollisimman epärationaalisin keinoin tulkitsemaan vaikutelmaa, tiettyä tunnetilaa, joissa vallan toisin keinoin kuin loogillisen johtelun aseina on tahdottu välittää henkisesti painavaa ja aitoa. Mielestäni tällaisellekin olisi varattava ainekirjoituksessa tilaa. Kirjan julkaisijat ovat aineiden avuja ja heikkouksia selvitellessään ennakkoluulottomasti suorittaneet rajankäyntiä, joka nyt puheena olevassa mielessä on varsin opettavaa. Monipuolisempi, perusteellisempi arviointi olisi ollut opetustyötä hyödyttävää.

Valtaosa aineista on loogillisen rationaalisia, joko yleisten kysymysten omakohtaista puntarointia tai objektiivisten asioiden esittelyä. Tässä suhteessa kokoelma on rikas, hyvin valaiseva. Eräs aineista saattanee tarjota tilaa mielipiteiden vaihdolle: ensimmäinen aiheesta »Romantiikka ja realismi kaunokirjallisuudessa». Olen seurailut eräiden oppilaiden työskentelytapaa: kuinka he määrätietoisesti pyrkivät annetusta aiheesta irrottamaan vain olennaisimman ja pelkistämään sanottavansa lakonisen karuksi. Näin syntyvät nuo monesti hyvin rationaalisen kypsät »pelkistetyt» aineet. Kuuluuko tämä aine näihin? Olisiko siinä muutakin kuin opitua keskeistä tietoutta?

Kokoelma, jonka pätevydestä ovat vastaamassa tunnetut ja ansioituneet alan erikoistuntijat, kuuluu mielestäni myös kaikille lukioluokkalaisille. Parhaimpia opastajia ainekirjoituksen ryteikköisellä tiellä ovat malliaineet. Jäämme tämän jälkeen odottamaan uusia, yhtä rikkaita vaihtokuvia, joihin kenties olisi hyvä saada joukkoon keskenään hyvinkin eriarvoisia aineita.

Kauko Hahtela.